

Johanna Simonen

**MUSIIKIN TEORIAN OPETUSSUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN OULUN AM-
MATTIKORKEAKOULUN KIRKKOMUSIIKIN OPISKELIJOIDEN OPINNOISSA**

**MUSIIKIN TEORIAN OPETUSSUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN OULUN AM-
MATTIKORKEAKOULUN KIRKKOMUSIIKIN OPISKELIJOIDEN OPINNOISSA**

Johanna Simonen
Opinnäytetyö
Kevät 2017
Musiiikin tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Musiikin tutkinto-ohjelma, kirkkomusiikin suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Johanna Simonen

Opinnäytetyön nimi: Musiikin teorian opetussuunnitelman toteutuminen Oulun ammattikorkeakoulun kirkkomusiikin opiskelijoiden opinnoissa

Työn ohjaaja: Jouko Tötterström

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2017

Sivumäärä: 29 + 1

Musiikin ammattiopintoihin kuuluu olennaisena osana musiikin teoria-aineiden opiskelu. Monesti nämä teoria-aineet ovat opiskelijoille työläitä ja jopa viivästyttävät valmistumista. Opinnäytetyössäni halusin selvittää, miten musiikin teoria-aineiden opetussuunnitelmien kuvaukset ovat toteutuneet Oulun ammattikorkeakoulun kirkkomusiikin opiskelijoiden opinnoissa. Halusin työssäni myös selvittää, vastaavatko musiikin teoriaopinnot työelämän tarpeisiin.

Työssä tehdään katsaus musiikin teorian opetuksen historiaan Suomessa yleisellä tasolla sekä Sibelius-Akatemian ja Oulun konservatorion historiikkien avulla. Työssä tutustutaan opetussuunnitelman käsitteeseen sekä musiikin teorian opetussuunnitelmiin Oulun konservatoriossa sekä Oulun ammattikorkeakoulussa. Lisäksi työssä tutustutaan kirkkomusiikin koulutukseen Suomessa 1800-luvulta nykypäivään sekä kanttorin viran vaatimuksiin tänä päivänä.

Opinnäytetyöni pääsisältö on kysely, joka lähetettiin Oulun ammattikorkeakoulun kirkkomusiikin opiskelijoille. Kyselyssä selvitetään opiskelijoiden ammattiopintoihin kuuluvien musiikin teoria-aineiden opetussuunnitelmien sisältökuvaukset ja niiden toteutuminen opiskelijoiden opinnoissa. Lisäksi selvitetään opiskelijoiden aiemmat musiikkiopinnot ja niiden vaikutus musiikin teoriaopintoihin ammattitasolla sekä itsearviointia siitä, mitkä ovat opiskelijoiden heikkoudet ja vahvuudet musiikin teoriassa. Kyselyn lopuksi katsotaan tulevaan työelämään.

Kyselyn pohjalta voi päätellä, että aiemmat musiikin teoriaopinnot helpottavat musiikin ammattiopintoja. Kyselyyn vastanneet opiskelijat toivoivat entistä enemmän käytännönläheisyyttä musiikin teoria-aineisiin. Erityisesti sovitusten ja sävellysten tekeminen ovat asioita, joissa kirkkomusiikin opiskelija toivoisi enemmän ohjausta. Urkuimprovisoinnissa opiskelija joutuu käyttämään musiikin teorian osaamistaan. Improvisointi, säveltäminen ja sovittaminen ovat merkittävässä osassa myös kanttorin työssä.

Asiasanat: kanttorit, kirkkomusiikin koulutus, kirkkomuusikko, musiikin teoria, opetussuunnitelmat

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Music, Option of Church Music

Author: Johanna Simonen

Title of thesis: Curriculum of Music Theory and Its Application in Studies of Church Music at Oulu University of Applied Sciences

Supervisor: Jouko Tötterström

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2017

Number of pages: 29 + 1

When studying music as a professional, people have to study music theory. These music theory studies are often hard for the students, and even delay their graduating. In this thesis the aim was to find out how the curriculum of music theory subjects are implemented in church music studies at Oulu University of Applied Sciences, as well as find out that how music theory studies meet church musicians working life.

In this thesis an overview of teaching music theory in Finland was made. As well as the history of Sibelius Academy and Oulu Conservatoire were used. The term of curriculum, and the curricula of music theory in Oulu Conservatoire and Oulu University of Applied Sciences were studied. Furthermore, it was found out about the church music education in Finland from the 19th century to today and the requirements of appointment to a church musician.

The main content in the thesis was a questionnaire sent to students of church music at Oulu University of Applied Sciences. It was find out curricula of music theory courses and how they are implemented in the studies. In addition, it was as find out what kind of music studies the students had before professional music studies and what are their strengths and weaknesses in music theory.

Former music theory studies help students in professional music studies, also in music theory courses at the Oulu University of Applied Sciences. Students who answered the survey wish more practicality to music theory courses, especially to arranging and composing. Students use their music theory skills in organ improvisation lessons. Improvisation, arranging and composing are important things at a church musician's work.

Keywords: curriculum, church music studies, church musician, music theory

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	KATSAUS MUSIIKIN TEORIAN OPETUKSEEN SUOMESSA.....	8
3	OPETUSSUUNNITELMA	10
3.1	Opetussuunnitelman käsite	10
3.2	Opetussuunnitelmat eri musiikkioppilaitoksissa.....	11
3.2.1	Oulun konservatorio.....	12
3.2.2	Oulun ammattikorkeakoulu	13
4	KIRKKOMUUSIKON OPINTOJEN SISÄLTÖ JA TYÖNKUVA.....	14
4.1	Kanttorikoulutuksen historiaa ja nykypäivää Suomessa	14
4.2	Kanttorin virka ja työnkuva	16
5	KYSELY OAMKIN KIRKKOMUSIIKIN OPISKELIJOILLE	18
6	JOHTOPÄÄTÖKSET KYSELYN POHJALTA	23
7	POHDINTA.....	27
	LÄHTEET.....	28
	LIITTEET	30

1 JOHDANTO

“Kanttori - maailman monipuolisin muusikko.” Tällä lausahduksella houkuteltiin ihmisiä hakemaan kanttorikoulutukseen Sibelius-Akatemiaan joitakin vuosia sitten. Kanttorin työ on monipuolista: se sisältää urkujensoiton ja laulamisen lisäksi myös muiden instrumenttien ja musiikkityökalujen hallintaa, sovitusten ja sävellysten tekemistä, ihmissuhdetaitoja ja niin edelleen. Halusin opinnäytetyössäni ottaa selvää, vastaako koulutus kirkkomuusikon työelämän tarpeisiin erityisesti musiikin teoria-aineissa.

Opiskelen myös musiikkipedagogiksi pääaineenani musiikin teoria ja sävellys. Opintojen aikana tehdessäni rinnakkain näitä opintoja olen huomannut, että teoria-aineet ovat useille opiskelijoille haastavia, joillekin jopa ylitsepääsemättömän vaikeita. Musiikin ammattikorkeakoulutukseen kuuluu kuitenkin olennaisena osana myös musiikin teoria-aineiden opiskelua. Monelle opiskelijalle nämä aineet ovat epämieluisia ja haastavia ja voivat jopa viivästyttää valmistumista. Pitäessäni yhden vuoden ajan musiikin teorian preppauskurssia huomasin, kuinka eritasoisia opiskelijat olivat. Jo silloin sain ensimmäisen ajatuksen opinnäytetyöni aiheesta.

Karkeana yleistyksenä voi esittää, että mitä pidempi musiikkiopisto- tai konservatoriotausta opiskelijalla on, sitä helpompia myös teoria-aineet hänelle ovat. Ammattikorkeakouluun pääsee kuitenkin huomioni mukaan myös opiskelijoita, joiden musiikkiopinnoista on aikaa tai joilla ei ole aiempaa kokemusta teoria-aineista, ainoastaan pääinstrumentistaan. Tätä ei kuitenkaan opiskelijoiden kokemuksen mukaan huomioida opetuksessa.

Työn tekemisen myötä mieleeni on tullut useita kysymyksiä. Onko opiskelijan vika, että hänet otetaan sisään kouluun heikoilla teoriataidoilla? Pitäisikö lahjakas muusikko jättää ottamatta kouluun, koska hänen teoriapohjansa on heikko? Miksi kaikilta opiskelijoilta vaaditaan suoritus samoista teoria-aineista, ja miksi heidät laitetaan samaan ryhmään lähtötasosta riippumatta? Pitäisikö musiikin teoria-aineiden opiskelu olla vapaaehtoista? Miksi musiikin teoriaa täytyy opiskella?

Olisin voinut tutkia opinnäytetyössäni myös kaikkia Oulun ammattikorkeakoulun musiikinopiskelijoita ja heidän kokemuksiaan. Rajasin opinnäytetyöni kuitenkin koskemaan kirkkomusiikin opiskelijoita osittain siitä syystä, että opiskelen itsekin kirkkomusiikkia ja aihe on minulle tutuin. Lisäksi koen, että kirkkomuusikko tulee tarvitsemaan teorian taitoja käytännön työssään vielä esimerkiksi

musiikkipedagogia tai esiintyvää muusikkoa enemmän. Kirkkojärjestyksen mukaan kanttori johtaa seurakunnan musiikkitoimintaa sen joka osa-alueella, kuten jumalanpalveluksissa ja kirkollisissa toimituksissa. Lisäksi kanttori hoitaa niin lasten, nuorten, rippikoululaisten kuin aikuisten ja vanhus-tenkin musiikkikasvatustyötä sekä edistää musiikin käyttöä kaikissa seurakunnan tilanteissa. Tämä monipuolinen työnkuva vaatii paljon esimerkiksi sovittamista ja säveltämistä vaihtuvien tilanteiden mukaan. Uskon ja väitän, että kyselyni tulokset ja johtopäätökset voisi karkeasti yleistää Oulun ammattikorkeakoulun musiikinopiskelijoiden yleiseksi kokemukseksi. Käytän työssäni rinnakkain nimikkeitä kirkkomuusikko ja kanttori. Käytännössä nämä sanat tarkoittavat samaa.

Käytän tässä työssä musiikin teoria -nimitystä yleisesti kuvaamaan musiikin teorian eri osa-alueita ja aineita. Musiikin teorian osa-alueita ovat esimerkiksi säveltapailu, sointuoppi ja rytmioppi. Musiikin teoria-aineita opetetaan yleisesti musiikkiopistoissa Musiikin perusteet -nimisillä kursseilla (opintojaksoilla), joiden sisältö sisältää monia eri osa-alueita. Musiikin historia opetetaan yleensä omana kurssinaan. Musiikkiopistotasolla ja ammattiopinnoissa musiikin teoria-aineet opetetaan tavallisesti aihepiiri kerrallaan yhdellä kurssilla (esimerkiksi säveltapailu, sointuoppi, musiikin teoria ja musiikin historia). Lisäksi tässä työssä luen musiikin teoriaan kuuluvaksi urkuimprovisoinnin sekä Oulun ammattikorkeakoulun Vapaa säestys -opintojakson, jonka osaamistavoitteena on ”säestää ja soittaa pianolla erityylistä musiikkia ilman nuotteja tai käyttäen apuna nuotteja/sointumerkkejä” (Oulun ammattikorkeakoulu 2017).

Työssäni tehdään lyhyt katsaus musiikin teorian opetukseen Suomessa kahden eri oppilaitoksen historiikin avulla sekä tutustutaan lakiin taiteen perusopetuksesta. Opetussuunnitelman käsitteeseen ja eri oppilaitosten opetussuunnitelmiin tutustutaan myös tarkemmin. Työssäni selvitetään kanttorinkoulutuksen historiaa ja nykypäivää Suomessa sekä tutustutaan kanttorin virkakelpoisuuksiin ja kanttorin viran kuvaukseen ja vaatimuksiin.

Työni pääsisältö on kysely, jonka lähetin Oulun ammattikorkeakoulun kirkkomusiikin opiskelijoille. Kysely toteutettiin internetissä Google Forms -työkalun avulla. Kyselyn tavoitteena oli tutkia musiikin teoria-aineiden opetussuunnitelmien sisältöjen toteutumista kirkkomusiikin opiskelijoiden opinnoissa. Kyselyssä oli kirjoitettu auki kunkin opintojakson kuvaus, ja opiskelijoiden tuli vastata, kokiivatko he tavoitteiden täyttyneen käytännössä. Lisäksi kyselyssä kysyttiin taustatietoja opiskelijoista, koska ennakko-oletuksena minulla oli, että opiskelijan aiemmat musiikkiopinnot vaikuttavat opinnoissa menestymiseen myös ammattikorkeakoulutasolla. Kyselyn kysymykset löytyvät työn lopusta liitteenä.

2 KATSAUS MUSIIKIN TEORIAN OPETUKSEEN SUOMESSA

Musiikin perusteiden opetuksen historiaa on tutkittu Suomessa vähän. Aihetta sivutaan eri oppilaitosten historiikeissa, mutta kattavaa tutkimusta siitä ei ole koskaan tehty (Jurvanen 2005, 18, viitattu 12.4.2017). Aluksi musiikin teorian opiskelu kuului lähinnä ammattiin tähtääville ja oppilaitokset päättivät ainesisällöistä itse, mutta musiikkiopistolain myötä sitä alettiin järjestelmällisesti opettaa musiikkioppilaitoksissa kautta maan (sama). Esimerkiksi kanttori-urkurikouluissa (tarkemmin luvussa 4.1) opetettiin kanttorin ammattiin tähtääville myös musiikin teoria-aineita.

Helsingin musiikkiopisto, sittemmin Helsingin konservatorio, nykyinen Taideyliopiston Sibelius-Akatemia (Taideyliopisto, viitattu 12.4.2017) perustettiin 1882. Alusta lähtien oppilaitos tarjosi solististen aineiden lisäksi täydentävinä aineina musiikkioppia, musiikkianalyysia, musiikin historiaa, säveltapailua ja satsioppia (Pajamo 2007, 23). Tällöin rehtorina aloitti Martin Wegelius. Hänet tunnetaan useiden musiikin teorian oppikirjojen laatijana. Wegeliuksen kirjoittamia oppikirjoja ovat esimerkiksi Yleinen musiikkioppi, Länsimaisen musiikin historia sekä oppijaksot säveltapailuun, kenraalibassoon ja harmoniaoppiin (Lappalainen 1992, 215). Wegelius opetti teoreettisia aineita. Kursisjärjestelmä ja tutkintovaatimukset olivat aluksi epäselviä. Toisen rehtorin Erkki Melartinin aikana saatiin vihdoin selkeät kurssivaatimukset lähes kaikkiin opetettaviin aineisiin vuonna 1936. Näihin aineisiin kuuluivat myös musiikin teoria, historia, säveltapailu ja sävelsanelu. Tällä kurssijärjestelmällä opiskeltiin 1950-luvulle asti. (Pajamo 2007, 48.)

Vuonna 1950-luvulla rehtori Taneli Kuusiston aikana otettiin käyttöön uusi kurssitutkintojärjestelmä. Kurssitutkintojärjestelmän mukaan solistisia aineita opiskelevien tuli suorittaa järjestelmällisesti kaikki kurssitutkinnot, joihin kuuluivat myös teoria-aineet. Vuonna 1962 hyväksyttiin yhteistutkintojärjestelmä. Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että toisessa musiikkioppilaitoksessa opintoja suorittaneen tutkinto oli pätevä, kun hän jatkoi opintojaan Sibelius-Akatemiassa. Korkeakouluissa 1970-luvulla tapahtunut tutkinnonuudistus vaikutti myös Sibelius-Akatemiaan ja sen opetukseen. Sibelius-Akatemiaan syntyi viisi eri koulutusohjelmaa, jotka koostuivat yleis-, aine- ja syventävistä opinnoista. Sävellystä ja musiikinteoriaa on voinut opiskella pääaineenaan Sibelius-Akatemiassa lähes sen perustamisesta asti, ja sävellyksen ja musiikinteorian osaston toiminta on nykyään vireää ja arvostettua. (Pajamo 2007, 86, 119, 232.)

Aluksi monet Suomen musiikkioppilaitokset, kuten Oulun konservatoriokin, olivat yksityisten perustamien yhdistysten ylläpitämiä. Oppilaitokset saivat satunnaisesti tukea kunnilta, valtiolta ja opetusministeriöltä. Vuonna 1969 astui voimaan laki ja asetus musiikkioppilaitosten valtioneuvasta. Oulun konservatorio pääsi heti alusta alkaen tämän valtioneuvun piiriin. Valtioneuvun saamiseksi oppilaitoksen on täytettävä tietyt kriteerit ja noudatettava opetusministeriön opetussuunnitelmia. (Jakula 2002, 18, 26, 57.) Nykyään lähes kaikki musiikkiopistot kuuluvat tämän valtioneuvun (yleisemmin käytössä nimitys valtioneuvus) piiriin.

Oulun musiikkiopisto (myöhemmältä nimeltään Oulun konservatorio) perustettiin 1952. Jo esityksessä musiikkiopiston perustamiseksi todettiin, että opintoihin sisältyy ryhmäopetuksena musiikin teoriaa, historiaa ja säveltapailua. Opintoissa noudatettiin alusta asti Sibelius-Akatemian kurssivaatimuksia vuodelta 1936. Opetettavia teoria-aineita olivat musiikin historia, musiikin teoria (eli ilmeisesti musiikkioppi ja musiikkianalyysi) ja säveltapailu. Aluksi teoria-aineiden opiskelu oli pakollista kaikille 12 vuotta täyttäneille oppilaille. Nopeasti kuitenkin musiikin historia ja säveltapailu jäivät pois pakollisten aineiden listalta. (Sama, 21, 30–31.)

Vuonna 1961 Oulun Musiikkiopisto siirtyi Oulun kaupungin alaisuuteen. Tämä tarkoitti taloudellisten olojen vakiintumista. Uusi ohjesääntö tuli 1964 eli opistoon tuli alkeis- ja opisto-osastot. Vuonna 1969 voimaan astui laki ja asetus musiikkioppilaitosten valtioneuvasta. Tämän lain myötä valtio alkoi tukea soiton- ja laulunopetusta järjestelmällisesti. Tällöin Oulussa alettiin kehittää musiikkiopistoa konservatorio-osaston suuntaan. Ammattiin tähtääville tarjottaisiin enemmän soitto- ja teoriaopetusta. Vuonna 1971 laaditussa opetussuunnitelmassa vaadittiin niin sanotun I-kurssin suorittamiseksi pääinstrumentin lisäksi suoritusta myös säveltapailussa ja musiikin teoriassa. Lisäksi yleisiä aineita, joihin kuuluivat soinnutus, kenraalibasso ja musiikin historia, tuli opiskella ”mahdollisuuksien mukaan”. Täysin uusittu musiikkioppilaitosasetus astui voimaan 1977. Asetuksen mukaan musiikkioppilaitokset jaettiin musiikkikouluiksi, musiikkioppilaitoksiksi sekä konservatorioiksi, eli kolmeen kategoriaan. Oulun konservatorio-nimitys otettiin käyttöön musiikkioppilaitosasetuksen myötä 1978. (Sama, 42, 56, 78, 82.)

Musiikkiopistolakien ja -asetusten myötä myös musiikin teorian opetus yhtenäistyi musiikkioppilaitoksissa. Opetushallitus laatii Taiteiden perusopetusten opetussuunnitelmat, joita oppilaitosten on noudatettava saadakseen valtioneuvaa. Tämä helpottaa myös hyväksilukuja eri oppilaitosten välillä.

3 OPETUSSUUNNITELMA

3.1 Opetussuunnitelman käsite

Opetussuunnitelma on koulua ja koulutusta ohjaava dokumentti, jossa kuvataan kyseisen oppilaitoksen tai kouluasteen ”tavoitteet ja oppiaines sekä – – arvioinnin periaatteet” (Uusikylä & Atjonen 2005, 50). Opetussuunnitelma laaditaan aina kirjallisena ja se hyväksytetään jossain virallisessa hallinnollisessa elimessä, joko valtakunnallisesti, kunnittain tai oppilaitoksittain (sama).

Opetussuunnitelma koostuu tavallisesti neljästä osasta. Nämä osat ovat tavoitteet, oppisisällöt, opetuksen toteuttaminen sekä arviointi. Oppisisällöt (myös nimitys oppimäärä) kertovat, mitä kussakin aineessa tulee tietyn ajan sisällä opiskella. Opetussuunnitelma voi sisältää myös jonkinlaisia ohjeita opetuksen toteuttamisesta eli työtavoista, oppimateriaaleista, opetusmenetelmistä ja opetusvälineistä. Nämä ohjeet eivät kuitenkaan ole sitovia, sillä yleispäteviä kaikille aloille, opettajille ja oppijoille toimivista menetelmistä on vaikea antaa. (Uusikylä & Atjonen 2005, 50–52.) Arviointi kuuluu myös opetussuunnitelmaan. Arvioinnin tarkoituksena on antaa opiskelijalle sekä selkeää numeerista tai muulla tavalla virallista palautetta osaamisestaan (yleensä kurssin, oppijakson tai lukuvuoden päätyttyä), sekä ohjaavaa pedagogista palautetta (jo mielellään opintojen aikana). Myös opettaja voi kerätä arviointia omasta opetuksestaan opiskelijoilta. Arviointi voi kertoa opettajalle sen, miten hän on onnistunut opetustehtävässään. (Anttila 2004, 112.)

Vuoden 2002 Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa näkyy selvästi konstruktivistisen oppimiskäsityksen vaikutus aiemman behavioristisen oppimiskäsityksen sijaan (Anttila 2004, 128; Pohjannoro 2010, 4). Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen on tiedon jälleenrakentamista. Oppiminen nähdään oppijan oman toiminnan tuloksena. Oppijan aiemmat tiedot ja taidot vaikuttavat uuden oppimiseen. Uusi tieto ikään kuin rakennetaan tai järjestellään jo olemassa olevan tiedon päälle. (Pylkkä 2017. Viitattu 28.4.2017.) Oppija on aktiivinen toimija ja opettajan ensisijainen tehtävä on oppimisen taitojen opettaminen. Opettajan on ymmärrettävä opettamansa asia ja hänellä tulee olla siihen vaadittavat taidot. Lisäksi hänen tulee tuntea, ymmärtää ja tukea oppilaiden yksilöllisiä ja eri tavoin eteneviä oppimisprosesseja. (Anttila 2004, 128.)

3.2 Opetussuunnitelmat eri musiikkioppilaitoksissa

Musiikkioppilaitoksissa, kuten musiikkiopistoissa ja konservatorioissa, noudatetaan lakia taiteen perusopetuksesta. Nämä oppilaitokset saavat valtionosuutta, joka velvoittaa ne noudattamaan Opetushallituksen antamia Taiteen perusopetuksen tavoitteita ja sisältöjä. Myös ammattikorkeakoulujen musiikin koulutusohjelmat sekä Sibelius-Akatemia kuuluvat tähän samaan musiikkioppilaitosjärjestelmään. Näiden valtionosuutta saavien musiikkioppilaitosten lisäksi on olemassa yksityisiä musiikkioppilaitoksia, jotka saavat päättää toiminnastaan ja opetuksen sisällöstään vapaasti. (Anttila 2004, 133.)

Laissa taiteen perusopetuksesta todetaan seuraavasti (21.8.1998/633. 5 §):

Opetushallitus päättää taiteenaloittain taiteen perusopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä (opetussuunnitelman perusteet). Opetussuunnitelman perusteet voivat sisältää erilaajuisia oppimääriä. Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä kullekin taiteenalalle opetussuunnitelma.

Opetushallitus antaa määräyksen taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmista valtakunnallisesti. Tämä opetussuunnitelma sisältää opetussuunnitelman perusteet, joiden pohjalta oppilaitokset tekevät omat opetussuunnitelmansa. Taiteen perusopetusta annetaan sekä yleisen että laajan opetussuunnitelman mukaan. (Opetushallitus 2017, viitattu 31.3.2017.) Molemmat oppimäärät antavat valmiuksia musiikin elinikäiseen harrastamiseen. Käytännössä opetusta annetaan laajan oppimäärän mukaan musiikkioppilaitoksissa, kuten musiikkiopistoissa ja konservatorioissa. Myös kansalaisopistoissa voidaan antaa opetusta laajan oppimäärän mukaisesti. Laajan oppimäärän mukainen musiikin opetus on tavoitteellista ja valmentaa oppilasta musiikin elinikäiseen harrastamiseen ja jopa musiikin ammattipintoihin asti. Laajan oppimäärän mukainen opetus jaetaan kolmeen tasoon, joita ovat musiikin varhaiskasvatus, musiikkiopiston perustaso sekä musiikkiopistotaso (sama). Kansalaisopistoissa voidaan antaa opetusta myös yleisen oppimäärän mukaisesti. Esimerkiksi oululaisessa Oulu-opistossa annetaan musiikin opetusta yleisen oppimäärän mukaisesti. Musiikin teorian kurssien sisällöt on jaettu kursseihin 1/3, 2/3 ja 3/3, jotka ovat yhteneviä laajan oppimäärän saman tasoisten kurssien sisältöjen kanssa. (Oulun kaupunki, viitattu 28.4.2017.)

Tällä hetkellä vuonna 2017 ollaan uudistamassa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmia. Ne olisi tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2018 aikana.

3.2.1 Oulun konservatorio

Oulun konservatoriossa teoria-aineita kutsutaan musiikin perusteiksi. Opetusta annetaan teoria-aineissa perustasolla viisi kurssia ja musiikkiopistotasolla neljä kurssia. Kukin kurssi kestää aina lukuvuoden ajan. Perustason kurssit MP 1–3 (Musiikin perusteet 1–3) sisältävät perusasioita musiikin teoriasta: tavallisimmat tahtilajit, rytmien perusjaot, sävellajit, moodit, intervallit laatuineen, erilaiset kolmi- ja nelisoinnut, äänenkuljetuksen perusteet sekä säveltapailussa helpohkoja melodioita, rytmejä ja kadensseja. Kurssit MP 1–3 järjestetään yhteisinä pop-jazz- sekä klassisen instrumentin opiskelijoille. MP 4 -kurssilla eli musiikkitiedon peruskurssilla tutustutaan musiikin historiaan ja soittimiin. Tällä kurssilla oppilaat jaetaan ryhmiin klassisen ja pop-jazz-instrumentin mukaan. Vapaaehtoisena tarjottava kurssi MP 5 on sävellystyöpaja. Aikaa musiikin perustason opintoihin on varattu enintään kuusi vuotta. Opiskelijoille suositellaan teoria-aineissa väli vuotta tavallisesti kurssin MP 2 jälkeen. Tämä on mahdollista, jos musiikin perusteiden opiskelun aloittaa 10–12 -vuotiaana. Aikuisopiskelijoille järjestetään oma ryhmänsä, jossa tahti on nopeampi, ja sisällöt hiukan erilaiset. (Torvikoski 30.3.2017, keskustelu.)

Musiikkiopistotasolla teoria-aineita on tarjolla neljä kurssia. Nämä kurssit on nimetty MP I–IV (roomalaisin numeroin). Aikaa musiikkiopistotasolle on varattu kolme vuotta, ja teoria-aineissa suoritetaan tavallisesti jopa useampaa ainetta samana vuonna. MP I sisältää musiikin teorian asioita, kuten sointuja, modulaatiotyyppejä, hajasäveliä, moodeja sekä pienoismuotoanalyysiä. MP II on säveltapailun kurssi, sisältäen haastavampia melodioita ja rytmejä. MP III -kurssi on satsiopin kurssi. Se voi sisältää oppilaiden tason mukaan myös soinnuttamista. MP IV syventää musiikkitiedon osaamista. Tavallisesti musiikkiopistotasolla opiskelevat ovat joko pitkälle edenneitä harrastajia tai musiikin ammattilaisiksi tähtääviä. (Torvikoski 30.3.2017, keskustelu.)

Musiikkiopistotasolla annettava teorian opetus antaa valmiudet musiikin ammattiopintoihin. Tavoitteena olisikin ammattiopintoihin pyrkiessä, että oppilaalla olisi jo takanaan nämä musiikkiopistotasoon opinnot sekä pääinstrumentistaan että musiikin teoria-aineista. Näin opetus voisi jatkua tasokkaana ja oppimista tukevana myös musiikin ammattiopinnoissa. Yleensä monet ammattikorkeakoulun musiikin teorian kurssit pohjautuvat musiikkiopiston teoriakurssien oppimääriin ja kursseilla käsitellään saman tasoisia tai haastavampia asioita kuin musiikkiopistotasoon teoriakursseilla.

3.2.2 Oulun ammattikorkeakoulu

Ammattikorkeakoulu-uudistus käynnistyi kokeiluna 1990-luvun alussa, ja ensimmäiset ammattikorkeakoulut aloittivat toimintansa 1996. Musiikin koulutusohjelmien opintokokonaisuuden suunnittelee ja järjestää ammattikorkeakoulu. Kukin korkeakoulu voi päätöksensä mukaan tarjota musiikin korkeakouluopintoja. Koulutusta annetaan eri koulutusohjelmissa, eri suuntautumisvaihtoehdoissa ja näiden sisällä voivat opiskelijat vielä valita pääinstrumenttinsa. (Opetusministeriö 2002, 16, 18.)

Oulun ammattikorkeakoulussa voi opiskella musiikkia seuraavissa suuntautumisvaihtoehdoissa: muusikko, musiikkipedagogi ja kirkkomuusikko. Musiikin tutkinto-ohjelman kirkkomusiikin suuntautumisvaihtoehdon opetussuunnitelmassa, jota tässä käsittelen vuodesta 2011 alkaen, on opinnot jaettu seuraavasti: perusopinnot, ammattiopinnot (instrumenttiopinnot, kirkolliset opinnot sekä vaihtoehtoiset ammattiopinnot), ammattitaitoa edistävä harjoittelu, vapaasti valittavat opinnot (voivat sisältää opintoja Oulun ammattikorkeakoulun tai muiden korkeakoulun tarjonnasta) sekä opinnäytetyö. Musiikin teoria-aineet on lajiteltu aloitusvuodesta riippuen joko perus- tai ammattiopintoihin. Opintojen laajuus on ennen vuotta 2014 aloittaneilla 270 opintopistettä ja vuonna 2014 ja myöhemmin aloittaneilla 240 opintopistettä. Näiden opetussuunnitelmien välillä ei käytännössä ole suuria eroja. Opintopisteitä on vähennetty lähinnä yksittäisiä pisteitä joistain oppiaineista, kuten musiikin teoria-aineista, länsimaisen musiikin historiasta, kuoronjohdosta, pianosta ja sivuinstrumentista. Ainoa kokonaan opetussuunnitelmasta poistunut aine oli Kirkkomusiikin historia, jonka laajuus on 3 opintopistettä. (Oulun ammattikorkeakoulu 2017, viitattu 3.5.2017.)

Musiikin teoria-aineita opetussuunnitelmissa ovat Länsimaisen musiikin historia 1 ja 2, Satsioppi (ennen vuotta 2014 kurssit 1 ja 2), säveltapailu, musiikkianalyysi sekä vuonna 2014 tai myöhemmin aloittaneille Yleinen musiikinteoria. Näiden lisäksi musiikin teoriaa soveltavia aineita ovat vapaa säestys sekä urkuimprovisoinnin perusteet. (Oulun ammattikorkeakoulu 2017, viitattu 3.5.2017.)

4 KIRKKOMUUSIKON OPINTOJEN SISÄLTÖ JA TYÖNKUVA

4.1 Kanttorikoulutuksen historiaa ja nykypäivää Suomessa

Ensimmäiset maininnat lukkarista, papin apulaisesta, mainitaan Ruotsi-Suomen valtakunnassa 1500–1600-lukujen vaihteessa. Aluksi lukkari oli todellakin papin apulainen, jonka tehtäviin kuului papin henkilökohtaisen apulaisen tehtävien lisäksi esimerkiksi katekismuksen osaaminen ja opettaminen sekä papin auttaminen laulussa ja rukousten pidossa. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 106). Strängnäsissä piispan Emporagriuksen kirkkolakiehdotuksessa sanotaan seuraavaa:

”[Lukkarin tulee] laulun aikana seistä jossakin keskellä kirkkoa ja pitää yksinkertainen ja oppimaton joukko sävelessä, jotta seurakunta kuorissa ja sen ulkopuolella voisi laulaa hyvin yhdessä eikä mitään soraääniä ja harmittavaa niskoittelua esiintyisi.” (Sama, 107.)

Tähän lukkarin virkaan ei ollut mitään koulutusta, joskin voi uskoa, että lukkari oli käynyt ainakin jotain koulua, koska häneltä usein vaadittiin tuohon aikaan harvinaista lukutaitoa. Kouluissa opetettiin tuohon aikaan muiden aineiden lisäksi pakollisena oppiaineena myös musiikkia eli käytännössä laulua. Myös urkureita oli joissain kirkoissa. (Sama, 78.)

1700-luvun kanttorin virkaan koulutauduttiin ns. oppisopimusmenetelmän avulla. Lukkarin tehtävistä kiinnostunut hakeutui jonkin tunnetun lukkarin oppiin ja tämä opetti hänelle esimerkiksi virsiä, messusävelmistöjä ja joskus jopa musiikinteoriaa ja urkujensoittoa. Lukkariksi saattoi hakea myös pappisopintonsa kesken jättäneitä, ja monesti lukkarin ja kappalaisen tehtävät saatettiin yhdistää jossain virassa. Vasta 1800-luvulla alkoi järjestelmällisempi kanttorikoulutus. Jo sitä ennen oli tietyn tuomiokapitulien alaisuudessa vaadittu vaikkapa tietyn laulunopettajan todistus lukkarin laulutaidosta. Piispa Jakob Tengström teki 1810 aloitteen, jossa hän vaati selkeän pätevyuden määrittämistä lukkareille ja urkureille. (Sama, 160–161.)

Joitakin lukkarinkouluja oli jo 1800-luvulla, esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaalla Kärsämäellä (sama, 247). Tärkeä henkilö kanttorikoulutuksen järjestelmällisessä aloittamisessa oli Rudolf Lagi. Hänen korviinsa oli kantautunut värikäs keskustelu kirkkolaulun huonosta tilasta. Virsissä valitettiin olevan liian hitaat tempot ja veisuun todettiin olevan kovaäänistä kilpalaulua. Lisäksi Lagi kritisoi urkureiden ilottelua jumalanpalveluksen loppusoihoissa (esimerkiksi Porilaisten marssi) (sama, 249).

Vaikka Lagin ehdotus oppilaitoksen perustamisesta lukkareille ja urkureille ei mennytkään heti kirkolliskokouksessa läpi, se johti lopulta koulun perustamisesta lukkarien ja urkurien valmistamiseksi. Näitä oppilaitoksia perustettiin neljä: Turkuun, Helsinkiin, Ouluun ja Viipuriin. Näissä kouluissa opetettiin mm. seuraavia aineita: laulu (kuoro- ja yksinlaulu), pianonsoitto, urkujensoitto, urkujen hoito ja viritys, musiikin teoria, säveltapailu, musiikin historia, uskonto ja kirkkohistoria. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 250–255.)

1900-luvun alussa tarkastettiin Viipurin ja Turun lukkari-urkurikoulujen toimintaa. Tämän tarkastuksen perusteella tuli esille se, että opetuksen tuli keskittyä jumalanpalvelussoittoon ja virsilauluun ja niiden hyvään hallintaan. Lisäksi tuli esille uskonnollisen opetuksen vähäisyys koulutuksessa. (Sama, 257.)

Oulun lukkari-urkurikoulu toimi vain lyhyen aikaa. Viipurin, Turun ja Helsingin koulut jatkoivat toimintaansa ja muuttivat nimensä kirkkomusiikkiopistoiksi. Helsingin koulutus oli pitkään jo ollut samoissa tiloissa Helsingin konservatorion, sittemmin Sibelius-Akatemian tiloissa. Päätös kirkkomusiikkiopiston perustamisesta Helsinkiin tehtiin lopullisesti 1951. Sibelius-Akatemia vastasi opiskelijoiden musiikillisesta koulutuksesta, kirkolliset aineet jäivät kirkon hoidettaviksi. (Sama, 387–389.)

1955 Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutus sai uuden, entistä vaativamman opetussuunnitelman. Tästä seurasi myös kanttorien kelpoisuuden uudistaminen. Ajateltiin, että suurempien seurakuntien, kuten tuomiokirkkoseurakuntien kanttoreilla tulisi olla laajempi osaaminen kuin pienen seurakunnan kanttorilla. Kirkkomusiikin osaston johtajan Harald Andersenin mukaan kanttorin tuli esimerkiksi osata johtaa kuoroa ja soitinyhtyeitä. Muita tärkeitä taitoja Andersenin mukaan olivat muun muassa virsisävelmien soinnuttaminen, improvisoiminen ja transponoiminen. 1950-luvulla alkoi ilmetä kanttoripulaa, koska Sibelius-Akatemia Helsingissä ei voinut ottaa enempää kuin 15 oppilasta vuosittain sisään. Tätä kanttoripulaa helpottamaan aloitettiin kirkkomusiikin koulutus myös Kuopion musiikkiopistossa (myöhemmin Kuopion konservatorio ja sen jälkeen Sibelius-Akatemian Kuopion osasto). Tällä oppilaitoksella oli sama opetussuunnitelma ja pääsykokeet Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutuksen kanssa. (Sama, 468–470.)

Vuoden 1980 tienoilla kanttorin koulutus ja virat uudistettiin perusteellisesti. Kanttoreita koulutettiin seuraavasti: Sibelius-Akatemiassa Helsingissä ja Kuopiossa ns. ”A- ja B- virkoja” ja konservatoriossa Oulussa, Tampereella ja Turussa sekä ruotsinkielisenä Pietarsaareissa ns. ”C-virkoja”. Nämä nimitykset eivät ole koskaan olleet virallisia, mutta kuvaavat hyvin kanttorin viran kolmeportaisuutta.

A-virka on suurempien seurakuntien monipuolinen virka, B-virka kanttorin viran perustyyppi ja C-virka pieniin seurakuntiin ja avustaviin tehtäviin liittyvä virka. Vähitellen konservatorioiden kirkkomusiikin koulutuksen vaatimukset lisääntyivät ja koulutus muuttui nelivuotiseksi. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 609-610.) Ammattikorkeakoulu-uudistus siirsi C-kanttorin koulutuksen vähitellen konservatorioilta ammattikorkeakouluille, kirkolliskokouksen päätöksellä (Opetusministeriö 2002, 26–27). Nykyään kanttorin virkaan kelpoisuuden antavia koulutuksia ovat Taideyliopiston Sibelius-Akatemia Helsingissä ja Kuopiossa sekä ruotsinkielinen Yrkehögskola Novia Pietarsaareissa. Tampereen ja Oulun ammattikorkeakouluissa ei enää aloita uusia kirkkomusiikinopiskelijoita. Vanhat opiskelijat tullaan kouluttamaan loppuun normaalisti. (Kirkon akateemiset 2017.)

Kanttoriopintoihin Oulun ammattikorkeakoulussa tällä hetkellä kuuluvat luvussa 3.2.2. lueteltujen musiikin teoria-aineiden lisäksi kaikille ammattikorkeakoulun koulutusohjelmille yhteisiä perusopintoja, kuten kieliopintoja. Ison osan kirkkomuusikon opinnoista muodostavat instrumenttiopinnot: pääinstrumentti (laulu, urut tai kuoronjohto), sivuinstrumentti (laulu tai urut) sekä kaikille pakollinen kuoronjohto, piano- sekä kitaraopinnot. (Oulun ammattikorkeakoulu 2017). Opintoihin kuuluu myös kirkkolain vaatimia kirkollisia ja pedagogisia opintoja (Kirkon säädöskokoelma 2015). Näitä ovat liturginen laulu ja soitto, seurakunnan musiikkikasvatus, kirkolliset opinnot sekä urkujen rakenne, historia ja huolto. Lisäksi opintoihin kuuluu harjoittelua, joka suoritetaan osittain soveltavina harjoituksina koulussa ja osa evankelis-luterilaisen kirkon jossain seurakunnassa. Tämän lisäksi opintoihin kuuluu ammattikorkeakoulussa kaikille aloille pakollinen oppinnäytetyö ja sitä tukevat opinnot. (Oulun ammattikorkeakoulu.)

4.2 Kanttorin virka ja työnkuva

Vuonna 1870 voimaan astunut kirkkolaki teki lukkarin virasta nimenomaan muusikon viran. Tehtäviin kuuluivat ”kirkkoveisuun johtaminen jumalanpalveluksissa ja muissa toimituksissa, koraalilaulun opettaminen rippikoulunuorille, avustaminen lasten lukutaidon opettamisessa sekä eräät kirkon vahtimestarin toimet” (Pajamo & Tuppurainen 2004, 250). Lukkarin viran lisäksi mainittiin myös urkurin virka. Tähän kuului kirkkoveisuun säestäminen jumalanpalveluksissa ja muissa toimituksissa. Kirkkoherran ja seurakunnan yhteisestä sopimuksesta nämä virat voitiin yhdistää yhdeksi. Vaikka kirkkomusiikin järjestelmällinen koulutus aloitettiin 1800- ja 1900- lukujen vaihteessa, aina virkaan ei vaadittu koulutusta. (Sama, 250–251.)

Lukkarin virkanimike muutettiin kirkkolaisa 1939 kanttoriksi ja lukkari-urkurin virkanimike kanttori-urkuriksi. Naisille kanttorin virka avattiin virallisesti vasta kirkkolain muutoksessa 1963. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 371.) Vuonna 1981 viran nimikkeeksi tuli lopullisesti kanttori riippumatta siitä, mihin kanttorin työnkuva kyseisessä virassa ja seurakunnassa painottuu (Kirkkohallitus 2017, viitattu 3.5.2017).

Kanttorien kelpoisuuksista tehtiin esitys jo 1950-luvulla. Esityksessä todettiin, että tuomikirkko- ja muiden suurten seurakuntien kanttoreilta tulisi vaatia laajemmat opinnot kuin pelkkä kirkkomusiikkiosaston päättötodistus. Pieniin seurakuntiin taas saatettiin kirkkolain mukaan ottaa sivutoimiseen palvelukseen epäpätevä henkilö hoitamaan kanttorin tehtäviä. 1980-luvulla piispa Yrjö Sariolan johtama komitea päätyi esittämään kirkkomuusikon viran porrastettavaksi kolmeen asteeseen. (Pajamo & Tuppurainen 2004, 469-471.) Tämä kolmiportaisuus näkyy käytännössä kanttorin virkarakenteessa vieläkin.

Nykyään kanttorin virat on jaettu kolmeen eri kelpoisuusluokkaan (Kirkkohallitus 2017, viitattu 3.5.2017). Näitä ovat ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävä kanttorinvirka (ns. "A-kanttori"), laajaa yliopistotutkintoa edellyttävä kanttorin virka (ns. "B-kanttori") ja muuta kirkkohallituksen hyväksymää tutkintoa edellyttävä kanttorinvirka (ns. "C-kanttori") (Kirkon säädöskokoelma 2015, viitattu 3.5.2017).

Kanttorin virasta todetaan kirkkojärjestyksessä seuraavaa:

Kanttorin tehtävänä on johtaa seurakunnan musiikkitoimintaa. Hän vastaa musiikista seurakunnan jumalanpalveluksissa sekä muissa kirkollisissa toimituksissa ja seurakunnan tilaisuuksissa, opettaa rippikoulussa, hoitaa muutenkin musiikkikasvatustyötä ja edistää musiikin käyttöä seurakunnan eri toiminnoissa. Kanttori vastaa myös seurakunnan soittimien hoidosta ja huollosta. Kanttorin tehtävistä määrätään tarkemmin kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston johtosäännössä. (Kirkkojärjestys, 6 luku, 39§)

Kanttorin työnkuva on kirkkojärjestyksen mukaan monipuolinen. Seurakunta voi perustaa halutesaan useita kanttorin virkoja, jotka painottuvat eri osa-alueisiin, kuten urkujensoittoon, konsertointiin tai vaikkapa lapsi- ja nuorisotyöhön. Monissa seurakunnissa kanttorin työnkuva on kuitenkin laaja ja kanttori tekee monipuolisesti musiikkia erilaisten ihmisten kanssa ja eri tilanteissa. Monet kanttorin käytännön työtehtävät vaativat myös musiikin teorian taitoja. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi sovittaminen tai säveltäminen eri kokoonpanoille, improvisointi sekä uuden ohjelmiston opettelu tai opettaminen vaikkapa kuorolle.

5 KYSELY OAMKIN KIRKKOMUSIIKIN OPISKELIJOILLE

Sain kyselyyni 14 vastausta (21.3.2017 mennessä). Kysely tavoitti noin 40 henkilöä, joten olen tyytyväinen vastausten määrään. Käytän tässä kyselyyn vastanneista nimityksiä K1–K14.

Suurin osa kyselyyn vastanneista (8) oli iältään 20–25-vuotiaita. Kolme vastaajaa ilmoitti iäkseen 25–30 vuotta ja kolme vastaajaa yli 30 vuotta. Kirkkomusiikin opiskelijoiden ikähaarukka on laaja, aina 20-vuotiaista 50-vuotiaisiin asti.

Kuusi vastaajaa ilmoitti suorittaneensa musiikin teoriasta kaikki musiikkiopistossa tarjottavat teoriakurssit. Viisi vastaajaa oli suorittanut musiikkiopistossa teoriakurssit perustasolla (perinteinen 3/3- kurssi sekä yleinen musiikkitieto). Yksi vastaaja on suorittanut ammattikorkeakouluopinnot eri oppilaitoksessa. Kaksi vastaajaa ilmoitti, ettei ollut tehnyt ollenkaan musiikin teoriaopintoja.

Instrumenttitutkintoja oli takana kaikilla vastaajilla: 11 vastaajaa oli tehnyt pianosta tutkinnon ennen kirkkomusiikin opintojaan: yksi vastaaja oli tehnyt 1/3-tutkinnon, kaksi vastaajaa 2/3-tutkinnon, kaksi 3/3-tutkinnon ja viisi D-tutkinnon. Lisäksi yhdellä on pianosta C-tutkinto (K9). Yksi vastaaja (K12) ei kertonut pääinstrumenttiaan, mutta oli suorittanut 3/3-tason opintoja musiikkiopistossa. Muita instrumenttitutkintoja kirkkomuusikoilla oli laulusta (K1), viulusta (K3, K4), nokkahuilusta (K4), uruista (K7, K8, K13), kanteleesta (K8) sekä laulusta (K1, K10).

Musiikin teorian osa-alueiden vahvuuksiin liittyvä kysymys oli avoin kysymys, joten vastaajat saivat määritellä joko laajoja kokonaisuuksia tai yksittäisiä osa-alueita. Neljä vastaajaa uskoi olevansa hyviä solfataidoissa (K1, K7, K9, K13). Kaksi vastaajaa (K5, K12) ilmoitti vahvuudekseen (musiikki)analyysin. Kolme vastaajaa kertoi vahvuudekseen erilaiset kuuntelutehtävät: rytmidiktaatit (K2) sekä intervalli-, sointu-, kadenssi- ja melodiakuuntelut (K4, K6). Kaksi vastaajaa ilmoitti kuuntelutehtävien lisäksi vahvuudekseen myös sointuanalyysin (K4, K6). Yksi vastaaja kertoi vahvuudekseen rytmit ja sävellajit (K14). Kaksi vastaajaa (K3, K8) oli tyytyväisiä omaan osaamiseensa kaikilla teorian osa-alueilla, ja vastaavasti kaksi vastaajaa (K10, K11) arveli, ettei ole hyvä millään teorian osa-alueella.

Avoimena kysymyksenä kyselyssä kysyttiin myös, minkä musiikin teorian osa-alueen arvelet olevan heikkoutesi. Neljässä vastauksessa kerrottiin rytmien olevan heidän heikkoutensa: esimerkkinä

kevyen musiikin rytmin hahmottaminen (K3), rytmidiktaatti ja rytmin luku (K6) sekä rytmikirjoitus (K4, K12). Soinnut mainittiin heikkoudeksi kuudessa vastauksessa: erikoiset soinnut (K1), sointuanalyysi (K7, K9), harmoniaoppi ja äänenkuljetus (K10, K14) sekä sointukuuntelut ja sointujen tunnistaminen (K13). Melodian ja harmonian kuuntelutehtäviä piti heikkouksinaan kolme vastaajaa (K2, K7, K13). Lisäksi mainittiin analyysi (K1, K10), solfa (K5), pidätykset ja modulaatiot (K4) sekä sovittaminen (K10). Yksi vastaajista (K8) ei osannut sanoa heikkouttaan ja yhdelle vastaajista kaikki on yhtä haastavaa (K11).

Lisäksi kyselyssä lueteltiin Oulun ammattikorkeakoulussa pakollisiin ammattiopintoihin kuuluvia aineita, jotka olen käsittänyt musiikin teoria-aine -nimikkeen alle. Näiden oppiaineiden opetussuunnitelmat oli kirjoitettu auki, ja vastaajien tuli arvioida niiden sisältöjen toteutuminen kurssin aikana. Jokainen sai vastata suorittamiensa aineiden osalta.

Yleinen musiikinteoria. Kurssin aikana toteutuneita opetussuunnitelman mukaisia asioita olivat vastaajien mukaan kontrapunktin ja äänenkuljetuksen perusteiden hallinta erityisesti klassisessa musiikissa ja neliäänisessä koraalitehtävissä. Myös analysointi- ja pienoismuototehtäviä mainittiin käydyn kurssilla läpi kahdessa vastauksessa. Rytmimusiikin näkökulma jäi käsittelemättä (K6, K9, K11). Monessa vastauksessa tuli esille se, että opetussuunnitelman sisältökuvaus ei toteutunut tällä kurssilla. K12 ei tunnistanut kuvauksessa mainittuja asioita olleen kurssilla lainkaan. Useammassa vastauksessa tuli ilmi myös se, että kurssin opettaja oli ollut pois ison osan tunteista, mikä oli vaikuttanut oppimiseen (K1, K14). Yksi vastaajista koki kurssin tarpeettomana eikä kokenut oppivansa uusia asioita: ”En odottanut ammattikorkeakoulussa musiikinteorian opetuksen olevan näin – – matala” (K4).

Satsioppi 1 ja 2. Aiemmin nämä kurssit olivat kaksi erillistä kurssia, joissa ensimmäisellä käytiin läpi soinnutuksen perusteita ja toisella tehtiin kaksiääninen inventio. Uudemmissa opetussuunnitelmissa vuodesta 2014 lähtien nämä kurssit ovat yhdistetty yhdeksi oppiaineeksi. Opetussuunnitelmat ovat kuitenkin samat. Uuteen opetussuunnitelmakuvaukseen on yhdistetty aiemmin kahden erillisen kurssin kuvaus. Neliäänisen satsin kirjoittamista opiskeltiin kurssilla vastauksien mukaan kuvauksen mukaisesti, ja sitä useampi vastaaja toteaa osaavansa ainakin kohtalaisesti. Vastauksista kuultaa kuitenkin läpi se, että osaaminen on jäänyt pinnalliseksi: ”Sain kurssimerkinnän tekemällä kolme yksinkertaista kuorosovitusta” (K10). Soitinnukseen kurssilla ei ole perehdytty: ”Ainakaan sen [kurssin] pohjalta en osaa soitintaa musiikkia eri soittimille – –” (K4). Yhdessä vastauksessa toivottiin myös monipuolisempaa kurssia (K8). Myöskin eri aikakausien mukaiset tyylit

(esim.1500-luku) on jätetty käsittelemättä. Invention tekeminen mainittiin useammassa vastauksessa, ja myös kurssin opettajaa kehuttiin: ”Kurssilla piti tehdä inventio. Mielestäni se oli opettava prosessi. Kontrapunktitaitoni liikahtivat jonkin verran eteenpäin” (K14). Kriitikkiä sai opiskelijoiden erilainen lähtötaso suhteutettuna kurssien vaatimuksiin: ”Tosin tämän [Satsioppi 2] kurssin suorittamista haittasi suuresti se, että ekan kurssin oppi meni harakoille” (K10).

Säveltapailu. Tämän kurssin vastaukset jakautuivat selvästi. Lähes puolet vastaajista koki sisältökuvauksen toteutuneen hyvin kurssin aikana. Moni vastaaja kertoi heikon lähtötasonsa vaikeuttaneen kurssin suorittamista. Toiset vastaajat taas kokivat kurssin kertaavan asioita, joita he olivat jo musiikkiopistossa opiskelleet (K5, K7). Jotkut kokivat kurssin olevan vain pintapuolinen raapaisu aiheesta (K2, K12). Tässä näkyy selvästi aiempien opintojen tai niiden puuttumisen vaikutus ammattikorkeakoulun teoriaopinnoissa. Useammassa vastauksessa (K6, K14) mainittiin tunneilla olleen runsaasti tehtäviä, jotka autoivat oppimista.

Musiikkianalyysi. Tämän kurssin kertoi suorittaneensa 8 vastaajaa eli tämä sai vähiten vastauksia. Opetussuunnitelmissa tämä kurssi on merkitty kolmannelle vuodelle. Vastaukset olivat positiivisia ja kurssin tavoitteet olivat vastaajien mukaan pääasiassa toteutuneet kurssin aikana. Musiikkianalyysin mainittiin olevan kurssi, joka teettää paljon työtä ja vie paljon aikaa. Yksi vastaaja koki kurssin olevan ”kevyt”, mutta ”kuitenkin tarpeeksi riittävä” (K8). Yksi vastaaja toivoi ”erilaista lähestymistapaa opettamiseen” (K4). Yksi vastaaja jäi kaipaamaan oman instrumentin painotusta kursilla, yksi taas mainitsi kurssin lopputehävänä olleen ”joku oma pääinstrumenttiin liittyvä kappale” (K13). Myös kurssin opettaja sai hyvää palautetta (K5, K10).

Länsimaisen musiikin historia. Tähän olivat vastanneet kaikki kyselyyn vastanneet. 100 % vastauksista kertoi opetussuunnitelman kuvauksen ja kurssin toteutuksen vastanneen toisiaan. Erityisesti kehuttiin kurssin opettajaa. Kurssit on järjestetty yhteistyössä Oulun yliopiston musiikkikasvatuksen tutkinto-ohjelman kanssa, viime vuosina Linnanmaan kampuksella. Joissain vastauksissa mainittiin sijainnin aiheuttama raskaus. Monessa vastauksessa mainittiin kurssien sisältämä laaja tietomäärä suhteutettuna tuntimäärään, joka ei aina tunnu riittävän. Opetuksen todettiin olevan perusteellista mutta asiantuntevaa. Opettajan mainittiin olevan ”hyvä, asiantunteva ja työstään tykkäävä” (K13). Omaa aktiivisuutta intensiivisen, luentopainotteisen kurssin todettiin vaativan, ja sillä todettiin olevan merkitystä kurssin suorittamiseen ja arvosanaan. Opetusmenetelmän toivottiin olevan välillä nykyaikaisempi (K4, K8, K12).

Vapaa säestys. Kurssin kertoi suorittaneensa tässä oppilaitoksessa 6 vastaajaa. Pääasiassa vastauksissa todettiin kurssin kuvauksen ja toteutuksen olevan linjassa keskenään. Monessa vastauksessa kuitenkin toivottiin, että kurssin sisältö olisi vielä laajempi ja tarkempi. Eräs vastaajista koki, ettei häneltä vaadittu kurssilla paljoakaan, ja sitä kautta oppiminen jäi vajaaksi (K14). Toinen vastaaja koki, ettei saanut aiempaan osaamiseensa lisää (K8).

Urkuimprovisoinnin perusteet. Tätä kaikki vastaajat eivät olleet vielä suorittaneet, tai opiskelu on kesken. Opinnot kestävät kaksi vuotta, jonka jälkeen tehdään arvioitu tentti. Kaikki kysymykseen vastanneet totesivat, että oppijakson kuvauksessa mainitut asiat opetetaan tunneilla. Oppilaan oma harjoittelu ja motivaatio liittyvät läheisesti aineessa edistymiseen. Vastauksissa mainitaan ilmapiiri opettajan ja oppilaan välillä. Se voi pahimmillaan tappaa luovuuden, mutta parhaimmillaan molemmat oppivat toisiltaan. Opettajalta odotetaan myös kannustusta ja rohkaisua (K13). Eräs vastaaja kiteyttää: ”Koen urkuimprovisoinnin hyvin haastavana, mutta erittäin mielenkiintoisena oppiaineena. Tuntien sisältö vastaa hyvin oppimistavoitteita. Tunneille valmistautuminen vaatii paljon aikaa, työtä ja keskittymistä mutta uskon sen kantavan hedelmää pidemmällä aikavälillä.” (K4.)

Satsioppi ole tekemättä kolmella vastaajalla (21 % kaikista vastaajista), musiikkianalyysi viidellä (36 %) sekä vapaa säestys kuudella vastaajalla (43 %). Lisäksi osalla opiskelijoista oli kesken urkuimprovisaatio-opinnot.

Kymmenestä vastaajasta neljä ei olisi tarvinnut musiikin teorian tukiovetusta, kuusi olisi kokenut tarvitsevansa. ”Nuoruusvuosien musiikkiopinnoista on niin kauan aikaa, että eipä ne paljoa mieltä lämmitä.” (K11.)

Teorian taitoja, joita vastaajat olivat tarvinneet urkuimprovisaation opinnoissaan, olivat ainakin seuraavat: sointuoppi (validominantit, eri sointuasteet, sointukäännökset, harmoninen rakenne, sävel-lajisuhteet, sekvenssin käyttö), satsioppi ja kontrapunkti (äänenkuljetussäännöt, vastäänänen kuljetus), analyysitaidot (nuottikuvan analysointi, harmonia-analyysi, sointuanalyysi, muotorakenteiden tunteminen), oikeastaan ”melkein kaikkia teorian taitoja”.

Urkuimprovisointi avasi minulle teoriaa aivan uudella tavalla. Ne tukivat toisiaan. (K13.)

Kyselyssä tiedusteltiin, minkälaisia omia sovituksia tai sävellyksiä opiskelijat olivat tehneet. Useampi vastaaja oli tehnyt obligatoja esimerkiksi huilulle johonkin lauluun, sovituksia eri kokoonpanoille (esimerkiksi kokoonpanolle piano, jousia, rummut ja laulu) sekä kuorosovituksia (kaksi-, kolme-, tai neliaänisiä sovituksia seka-, nais-, mies- tai lapsikuoroille). Kuten eräs vastaaja kiteyttää: ”pakollisia kuoro- ja soitinyhtyesovituksia” (K3). Omina sävellyksinä vastaajat mainitsivat esimerkiksi alkusoitot, pakollisen fugaton satsiopin kurssille, sävellyksen pianolle ja viululle, laulun jossa mukana piano, jouset ja huilu, muutaman oman sävellyksen kuorolle, sävellyksen lauluäänelle ja pianolle, vapaita moderneja teoksia sekä etydejä. Pari vastaajaa kertoi tehneensä omia sovituksia ja sävellyksiä ”hyvin vähän ja – – sinnepäin” (K5). Kolme vastaajaa ei ollut tehnyt mitään omia sovituksia tai sävellyksiä.

100% eli kaikki 14 vastaajaa uskovat tarvitsevänsä tulevassa kanttorin työssään seuraavia musiikin teorian taitoja: omien alkusoittojen tekeminen, transponointi, kuoron harjoittaminen ja kuorokappaleen harmonioihin ja stemmoihin tutustuminen, solfataito ja prima vista -soitto ja -laulu sekä vapaa säestys ja melodian soinnuttaminen. 86 % (12 vastaajaa) uskoi tarvitsevänsä musiikin historian tuntemusta laulu-, urku-, piano- ja kuoro-ohjelmistossa, 79 % (11 vastaajaa) sovitusien tekemistä eri kokoonpanoille, 64 % (9 vastaajaa) transkriptioiden tekemistä sekä 36 % (5 vastaajaa) omien uusien sävellysten tekemistä.

Kyllähän tässä työssä tarvii kaikkia mahdollisia taitoja ja tietoja. Mitä enemmän osaat ja pystyt tekemään, sitä monipuolisempaa ja mielekkäämpääkin ehkä työstä saat. Varsinkin pienissä seurakunnissa. Itse täytyy soveltaa paljon ja valmista materiaalia ei ole aina saatavilla. (K13).

Muita huomioita: Musiikin teorian ryhmät ovat niin isoja, että kun kärryiltä putoaa, ei pääse mukaan (K2).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET KYSELYN POHJALTA

Kysely toi esille monia asioita, joita etukäteen odotinkin nousevan esiin. Opiskelijoiden kirjava musiikillinen tausta näkyy selvästi heidän ammattiopinnoissaan. Opiskelija, joka on käynyt läpi suomalaisen musiikkiopistojärjestelmän oppimäärän ja siihen kuuluvat kaikki pakolliset teoriakurssit tai edes osan niistä, pärjää hyvin teoria-aineissa ammattiopinnoissa ja jopa kokee tylsistyvänsä tunneilla. Jos aiemmista musiikkiopinnoista on kulunut aikaa, on vaikeaa pysyä muiden tahdissa mukana, koska monet kurssit jatkavat siitä, mihin musiikkiopistossa on jääty. Oma lukunsa ovat opiskelijat, joilla on takana ainoastaan instrumenttiopintoja. Heidät on kuitenkin hyväksytty kouluun, joten onko heidän vai koulun vastuulla, että he selviävät pakollisilla teoriakursseilla?

Kaikilla kyselyyn vastanneilla oli takana instrumenttiopintoja jossain oppilaitoksessa ennen kirkkomusiikkiopintoja. 14 vastaajasta 12 oli suorittanut musiikin teoriaopintoja musiikkioppilaitoksissa, joko perustasolle, musiikkiopistotasolle tai jopa ammattiopintoihin asti. Vain kahdella ei ollut takanaan minkäänlaisia teoriaopintoja. Oletin etukäteen, että näitä opiskelijoita olisi enemmän.

Moni vastaaja kertoi vahvuudekseen joko solfataidot, erilaiset kuuntelutehtävät sekä musiikki- ja sointuanalyysin. Uskon näillä taidoilla olevan yhteyttä käytännön muusikkouteen. Solfataito, musiikin kirjoitus- ja kuuntelutaito sekä musiikki- ja sointuanalyysi ovat juuri sellaisia taitoja, joita kanttori tulevassa työssään tarvitsee. Haasteellisia vastaajille olivat rytmit (joiden uskon johtuvan erityisesti koulutuksen klassisesta painotuksesta) sekä monenlaiset äänenkuljetukseen ja sointuihin liittyvät asiat. Erityisesti urkuimprovisaatioissa opiskelijat kokivat tarvitsevansa näitä edellä mainittuja äänenkuljetukseen ja harmoniaan liittyviä asioita.

Erityisesti perinteisissä teoria-aineissa (yleinen musiikinteoria, satsioppi, säveltapailu ja musiikki-analyysi) aineessa menestyminen ja tunneilla viihtyminen riippui kyselyn mukaan suurelta osin myös opettajasta. Opetusmenetelmät ja työskentelytavat voivat opettajien käytännön työssä poiketa toisistaan hyvinkin paljon, vaikka opetussuunnitelman kuvauksessa olisikin mainittu joitain työskentelytapoja. Musiikin teoria-aineissa perinteisiä työskentelytapoja ovat kyselyssäkin esille tulleet analysointi- ja soinnutustehtävät, äänenkuljetusharjoitukset, säveltäminen, melodian ja rytminlukemisharjoitukset, luennointi ja kirjalliset tehtävät. Yhteys käytännön musiikkiin jäi opiskelijoiden mukaan eri teoriakursseilla hyvinkin vajaan osan joitain kuorosovituksia, pieniä sävellyksiä ja

omaan instrumenttiin liittyvän kappaleen analysointia lukuun ottamatta. Kyselyn pohjalta voisi päätellä, että opetusmenetelmät voisivat olla entistä monipuolisempia ja opiskelijoiden omaan instrumenttiin entistä suuremmin painottuvia.

Opettajat voivat järjestää opetuksensa musiikkiopistoissa [ja myös ammattikorkeakoulun musiikin osastoissa] suhteellisen itsenäisesti, kunhan kurssitutkintovelvoitteet vain tulevat hoidetuiksi. Niinpä onkin jokaisen opettajan omasta aktiivisuudesta ja ammattitaidosta kiinni, pyrkikö kehittämään opetustaan opetussuunnitelman avulla vai jättäytykö entiseen standardiopetukseen. (Anttila 2004, 129.)

Myös opettajan läsnäolo tunneilla vaikutti kurssin suoritukseen. Erityisesti Yleisen musiikinteorian kurssin kohdalla mainittiin opettajan lukuisat poissaolot. Tällöin oppiminen jää vajaaksi eikä edistymiseen tarvittavia säännöllisiä opetuskertoja ole. Vaikka ammattikorkeakouluopinnot erityisesti musiikissa ovat hyvinkin itsenäisiä ja omaan harjoitteluun painottuvia, tarvitaan opettajan läsnäoloa niin solististen aineiden tunneilla kuin musiikin teoria-aineissa. Jos asiaa ei ymmärrä tai sen oppii väärin, on eteneminen seuraavalle portaalle hankalaa.

Satsioppikurssin vastausten kohdalla näkyi sen tarpeellisuus käytännön työelämää ajatellen. Tulevassa kanttorin työssä joutuu monesti tilanteeseen, jossa tarvitsee tehdä käytössä olevalle kokoonpanolle uusi sovitus. Kurssilla opeteltiin soinnutuksen perusteita ja hyvän neliäänisen satsin vaatimia äänenkuljetusohjeita. Nämä vastaajat kokivat hallitsevansa kohtalaisesti. Moni vastaaja kuitenkin koki, että osaaminen jäi pinnalliseksi ja olisi kaivannut monipuolisempaa kurssia, jossa olisi käsitelty eri tyylejä ja jopa eri instrumenteille sovitamista. Myös kirjava lähtötaso aiheutti kurssilla ongelmia. Kurssin pohjana voisi olettaa olevan aiemmat kenraalibasson (nykyisin myös nimitys harmoniaoppi) opinnot, joiden kautta äänenkuljetussäännöt olisivat jo tuttuja.

Kaikista suosituin ja kehuvin kurssi oli vastausteni perusteella Länsimaisen musiikin historia. Kaikki vastaajat kokivat, että opetussuunnitelman kuvaus ja kurssin sisältö ja toteutus vastasivat toisiaan. Kurssin opettajan todettiin olevan erityisen asiantunteva ja innostunut omasta alastaan. Tämä heijastuu myös opiskelijoihin. Kurssilla käytetyt työskentelytavat ovat erittäin perinteisiä ja poikkeavat suuresti kirkkomusiikin opiskelijoiden muusta opiskelusta. Kurssi järjestetään yhteistyössä Oulun yliopiston musiikkikasvatuksen tutkinto-ohjelman kanssa. Työskentelytavat ovat hyvinkin yliopistomaisia: luennot, diaesitykset, muistiinpanojen tekeminen, monisteet ja musiikkinäytteiden kuuntelu. Luennot voivat kestää montakin tuntia kerrallaan ja kurssi viedään tiiviinä pakkettina parissa kuukaudessa läpi. Tämä kurssi kuitenkin kokemukseni mukaan jää suorittamatta

useilta opiskelijoilta ja voi olla tekemättä vielä valmistumisen lähellä. Uskon tämän johtuvan edellä mainituista syistä. Vaikka kurssia pidetään hyödyllisenä, se on myös opiskelijoiden kokemuksen mukaan työläs. Kurssi arvioidaan tentin mukaan, ja tentti koostuu kahdesta osasta: kuuntelutentistä ja kirjallisesta tentistä. Molemmat täytyy läpäistä saadakseen kurssista arvosanan. Lisäksi kurssilla täytyy palauttaa kirjallisena kolme säveltäjäesittelyä.

Erytishuomiona nostaisin esille Vapaan säestyksen kurssin. Yhteensä kuudesta kysymykseen vastanneesta kaksi oli kokenut, ettei saanut kurssista juuri mitään irti. Kanttori tulee työssään tarvitsemaan vapaan säestyksen taitoa ja sointumerkeistä soittamista monissa tilanteissa. Kurssin sisältöä voisi tarkentaa. Opetussuunnitelmassa voisi lukea selkeästi musiikkityylit, joita kurssilla käsitellään. Kurssilla tulisi olla selkeästi sekä melodian soinnuttamista että soinnuista säestämistä eri kompein. Opetuksen tulisi palvella niin pidemmällä olevia kuin vähemmän vapaata säestystä harrastaneita. Kurssin voisi jakaa eri pääaineisten kesken, koska kurssi on tällä hetkellä pakollinen kirkkomuusikoiden lisäksi myös pianisteille ja laaja-alaisille pedagogeille (entinen nimitys musiikinohjaaja).

Teorian tukiopetukseen olisi kyselyn pohjalta tarvetta. Siihen vaikuttivat aiempien musiikkiopintojen puute tai niistä kulunut aika sekä myös esille nousseet suuret ryhmät. Suuriin ryhmiin liittyy ongelmana myös se, että kaiken tasoiset opiskelijat ovat samalla kurssilla, jolloin osalle tuottavat haasteita jo perusasiat ja toiset tylsistyvät.

Urkuimprovisointikysymyksessä opiskelijat saivat avata itse, mitä musiikin teorian taitoja ovat kokeneet siinä tarvitsevansa. Eräs vastaaja kiteytti: ”melkein kaikkia teorian taitoja.” Urkuimprovisoinnissa sisältönä on opetussuunnitelman mukaan ”– 2- ja 3-ääninen satsi ankarassa tyylissä, figurointiharjoituksia, vapaa improvisointi ja koraalimeditaatiot” (Oulun ammattikorkeakoulu 2017). Jotta opiskelija osaisi tehdä näitä edellä mainittuja eri tyyppisiä improvisaatiotehtäviä, tulee hänellä olla paljon ennakkotietoa esimerkiksi soinnuista ja niiden funktioista, äänenkuljetuksesta ja muotarakenteista.

Vastaajat olivat tehneet monenlaisia erilaisia sovituksia kuoroille ja erilaisille soitinkokoonpanoille. Näitä on todennäköisesti myös esitetty jossain. Joitakin omia sävellyksiäkin oli tehty. Toisaalta kynnyksen säveltämiseen ja sovittamiseen voi olla korkea. Moni opiskelija oli vastannut, ettei ollut tehnyt minkäänlaisia sävellyksiä ja sovituksia. Voisiko tulevaisuudessa koulutus antaa entistä enemmän

valmiuksia myös omien sovitusten ja sävellysten tekemiseen? Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaa ollaan uudistamassa ja siihen on tulossa uusi säveltämisen ja improvisoinnin tavoitealue (Ahola 2017, 70). Tämä toivottavasti heijastuu tulevaisuudessa myös musiikin ammattiopintojen opetussuunnitelmiin.

Kyselyn lopussa kysyttiin, minkälaisia taitoja vastaajat uskoisivat tarvitsevänsä tulevassa työssään. Kysymys oli monivalintakysymys, jossa vastausvaihtoehdot olivat valmiina. Lisäksi oli vaihtoehto ”jotain muuta, mitä”. Mikään vastausvaihtoehto ei jäänyt tyhjäksi eli vastaajat uskoivat tarvitsevänsä kaikkia taitoja, joita olin vaihtoehtoisiksi tarjonnut. Alkusoittojen tekemistä opetellaan urkuimprovisaation tunneilla ja transponointi kuuluu olennaisena osana liturgisen soiton opintoihin. Myös mainittu vapaan säestyksen taito kuuluu koulussa opetettaviin aineisiin. Kuoro-ohjelmistoon tutustumista on harjoiteltu kuoronjohtotunnilla stemmoja laulamalla sekä partituuria soittamalla. Myös soinnuttamista, sovittamista, säveltämistä ja transkriptioiden tekemistä uskoivat lähes kaikki vastaajat tarvitsevänsä tulevassa työelämässä. Monesti näiden taitojen käyttö jää kanttorin oman mielenkiinnon ja viitseliäisyyden varaan. Jos pohjataidot ovat heikot, voi olla korkea kynnyksellä tehdä vaikkapa kuorosovitus. Uskon kuitenkin, että työelämän vaatimukset saavat monia kyselyyn vastanneita rohkaistumaan ja tekemään omia sävellyksiä ja sovituksia.

7 POHDINTA

Opinnäytetyössäni halusin tutkia Oulun ammattikorkeakoulun musiikin teoria-aineiden opetussuunnitelmia ja niiden toteutumista opiskelijoiden käytännön opinnoissa. Kouluelämässä ja kahvipöytäkeskusteluissa törmäsin erilaisiin ongelmiin, joita musiikin teoria-aineet opiskelijoille aiheuttivat. Kanttorin työ monipuolisena seurakunnan muusikkona aiheuttaa omat haasteensa. Kanttorin on oltava monialainen ja hallittava useita eri musiikin osa-alueita esimerkkinä soittaminen, laulaminen, sovittaminen, säveltäminen, musiikkikasvatus ja sosiaaliset tilanteet. Opinnoissa on otettava huomioon tämä laaja-alaisuus ja opiskelijoiden tulee hallita monta eri osa-aluetta hyvin.

Koska opiskelen itse sekä kirkkomuusikoksi että musiikkipedagogiksi, olen opiskellut lähes samat teoria-aineiden kurssit mitä kyselyssäni käsittelin. Voin olla hiukan jäävi, vaikka pyrinkin käsittelemään aihetta objektiivisesti. Uskallan kuitenkin väittää, että kiinnostukseni musiikin teoriaan sekä vahva musiikkiopistotausta ovat helpottaneet aikanaan omia teoria-aineiden opintojani.

Moni vastaaja koki, että olisi kaivannut teoriaopintoihin enemmän ohjausta opintojensa aikana. Opiskelussa eteen tulevat asiat havahduttavat teoria-aineiden osaamisen tärkeyteen. Moni vastaaja koki erityisesti urkuimprovisoinnin vaativan monia taitoja, joita teoriatunneilla opiskellaan. Myös tulevassa työelämässä nähtiin hyvin monenlaisia tilanteita, joissa tarvitaan teoria-aineiden osaamista. Olen lukevani rivien välistä myös, että moni haluaisi oppia enemmän, mutta taidot ja aika eivät anna myöten. Mikä olisi sellainen paikka, missä opiskelija saisi tukea ja ohjausta teoriataitoihinsa? Voisiko teoriaryhmissä olla tulevaisuudessa tasoryhmät opiskelijoiden lähtötason mukaan?

Opetussuunnitelmia uudistetaan tällä hetkellä joka alalla. Niin perusopetuksessa kuin taiteenkin perusopetuksessa mennään entistä enemmän kohti yksilöllisiä opintopolkuja. Tämä aiheuttaa omat haasteensa esimerkiksi opettajaresurssien suhteen. Yksilölliset opintopolut ovat kuitenkin opiskelijan kannalta loistava asia. Opiskelija saa tukea juuri niissä asioissa, joissa hän kokee tarvitsevänsä apua ja joissa hän haluaa kehittyä sekä joihin hän haluaa syventyä. Musiikkiopisto on yleisen musiikkikasvatuksen ja harrastuksen tukemisen lisäksi ammattiopintoihin valmentava koulu. Toivottavasti tämä yksilöllisyys ja opiskelijoiden tarpeiden huomioiminen heijastuvat tulevaisuudessa myös musiikin ammattiopintoihin ja erityisesti musiikin teoriaan.

LÄHTEET

Ahola, A. 2017. Myös säveltäminen kuuluu kaikille! Rondo 44 (4), 70-72.

Anttila, M. 2004. Musiikkiopistopedagogiikan teoriaa ja käytäntöä. Kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Jakkula, V. 2002. Oulun konservatorio 1952-2002. Kirjapaino Kaleva. Oulu

Jurvanen, H. 2005. Musiikin teoriaa vai käytäntöä – musiikin perusteiden opettajien näkemyksiä aineensa kehityssuunnasta. Tutkielma. Sibelius-Akatemia, musiikkikasvatuksen osasto. Viitattu 12.4.2017. <http://ethesis.siba.fi/ethesis/files/nbnfife20051778.pdf>

Kirkkohallitus 2017. Ydinosaamiskuvauksia. Sakasti. Palvelu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työntekijöille ja toimijoille. Viitattu 3.5.2017. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=Content2B8D94>, linkit 3 Kanttorin ydinosaaminen ja 3.1 Kanttorin ammatin ja koulutuksen vaiheet.

Kirkkojärjestys 8.11.1991/1055 v. 1993. Luku 6, § 39. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055#L6>

Kirkon akateemiset 2017. Kanttorikoulutus. Suomen Kanttori-urkuriiliitto. Viitattu 27.3.2017. <https://www.akiliitot.fi/00010150-kanttorikoulutus>

Kirkon säädöskokoelma nro 123 2015. Viitattu 27.3.2017 <http://kappeli.evl.fi/Kirkkolainsaadanto.nsf/fa46a819de58e4cdc2257784004024c3/427b894b1bfb70d9c2257f34004a9e62?OpenDocument>

Laki taiteen perusopetuksesta. 21.8.1998/633

Lappalainen, S. 1992. Wegelius, Martin. Teoksessa Suuri Musiikkitietosanakirja 6. Keuruu: Otava

Opetushallitus. 2017. Kasvatus, koulutus ja tutkinnot. Taiteen perusopetus. Musiikki. Viitattu 31.3.2017. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/taiteen_perusopetus/musiikki

Opetusministeriö. 2002. Musiikkialan ammatillisen koulutuksen työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmien muistioita. 38:2002.

Oulun ammattikorkeakoulu. Opinto-opas → Ammattikorkeakoulututkinnot → Lukuvuosi → Kirkkomusiikin suuntautumisvaihtoehto. Viitattu 3.5.2017. <http://www.oamk.fi/opinto-opas/>

Oulun kaupunki. Oulu-opisto. Musiikki. <https://www.ouka.fi/oulu/oulu-opisto/musiikki1>

Pajamo, R. 2007. Musiikkiopistosta musiikkiyliopistoksi. Sibelius-Akatemia 125 vuotta. Helsinki: Sibelius-Akatemia.

Pajamo, R. & Tuppurainen, E. 2004. Kirkkomusiikki. Suomen musiikin historia. Helsinki: WSOY

Pohjannoro, U. 2010. Soitonopiskelua joustavasti ja yhteisöllisesti. Musiikkioppilaitosten kehitysnäkyä rehtoreiden arvioimana. Musiikkialan toimintaympäristöt ja osaamistarve – Toive. Osaraportti 6. Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja. Helsinki. Viitattu 28.4.2017. http://www5.siba.fi/documents/10157/19692/Toive_Osaraportti_6.pdf/cbb371a8-e6d0-416e-9f02-8c4ef1a3266f

Pylkkä, O. 2017. Oppimiskäsitykset. Konstruktivismi ja oppiminen. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 28.4.2017. <http://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskasitykset/oppimiskasitykset/konstruktivistinen-oppiminen/>

Taideyliopisto. Sibelius-Akatemian historia. Viitattu 12.4.2017. <http://www.uniarts.fi/siba/historia>

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2005. Opetushallitus. Viitattu 31.3. 2017. http://oph.fi/download/123012_taideyl_ops.pdf

Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002. Opetushallitus. Viitattu 31.3.2017. http://oph.fi/download/123013_musiik_tait_ops_2002.pdf

Torvikoski, S. Musiikin teoria-aineiden opettaja. Oulun konservatorio. 2017. Keskustelu 30.3.2017.

Uusikylä, K. & Atjonen, P. 2005. Didaktiikan perusteet. 3.-4. painos. WSOY.

- Ikä: (rastita)
 - 20-25
 - 26-30
 - yli 30 vuotta

- Suoritetut tutkinnot/kurssit ennen ammattikorkeakoulua:
 - Pääaine (esim. Piano tai laulu): _____
 - Mahd. Sivuaine: _____
 - Muut soittimet: _____
 - Musiikin teoria: _____

- Minkä musiikin teorian osa-alueella arvelet olevasi hyvä?

- Minkä musiikin teorian osa-alueen arvelet olevan heikkoutesi?

- Tutustu seuraavien Oulun amk:ssa opettavien musiikin teoria-aineiden opetussuunnitelmiin ja vastaa suorittamiesi aineiden osalta. Ovatko opetussuunnitelman osaamistavoitteet toteutuneet kurssin aikana? Onko tunneilla käytetyt työskentelytavat tukeneet oppimistavoitteita ja oppimista? Koetko kurssin käytyäsi täyttäneesi nämä oppimistavoitteet? Perustele.
 - Yleinen musiikinteoria (2014 ->)
 - Opiskelija hallitsee harmonian sekä kontrapunktin ja äänenkuljetuksen perusteet eri musiikkityyleissä 1500-luvulta nykypäivään, sekä klassisen musiikin että rytmimusiikin näkökulmasta. Hän osaa erotella toisistaan tärkeimmät tonaalisen musiikin pienoismuodot.
 - Työmuotoina luennot ja tutkittavien ilmiöiden analysointi nuotti- ja soivista esimerkeistä eri aikakausilta sekä klassisesta että rytmimusiikista.

 - Satsioppi (1+2)
 - Harmonia ja kontrapunkti keskittyen 1500-1800-lukuihin. Soitinnuksen perusteet.

- Opiskelija osaa kirjoittaa tonaalista, harmonista ja kontrapunktista satsia. Musiikinohjaajaksi ja kirkkomuusikoksi opiskeleva osaa myös soitintaa musiikkia erilaisille soitinkokoonpanoille.
- Säveltapailu
 - Melodia- harmonia- ja rytmidiktaatteja, muodon ja sointiväriin hahmotus-tehtäviä, materiaalin tuottamista soittaen ja laulaen. Intervallit, kirkkosävelasteikot, kolmisoinnut, duuri/mollitonalityetin perussointutehot, melodiadiktaatit ja lauluharjoitukset. Rytmien lukua ja rytmidiktaatteja; synkopointi ja kolmimuunteisuus.
 - Opiskelija kuulee melodiaa, harmoniaa, rytmikkäitä, muotoa ja sointiväriä mahdollisimman monipuolisesti eri musiikkityyleissä. Opiskelija osaa nuotintaa kuulemaansa materiaalia. Opiskelija tietää, miten kehittää omatoimisesti musiikillista kognitiotaan.
- Musiikkianalyysi
 - Keskeisiä musiikkimuotoja lähinnä 1600 - 1900-luvulta: fuuga, sonaattimuoto, rondomuoto, muunnelma ym.
 - Opiskelija osaa tunnistaa erityisesti pääinstrumenttinsa keskeisen ohjelmiston musiikkimuotoja sekä analysoida niiden rakenteita, harmoniaa ja säveltäjän käyttämiä tekniikoita.
- Länsimaisen musiikin historia
 - Musiikin historian kuvausperusteet, varhainen länsimainen musiikki antiikista romantiikkaan. Uuden musiikin historia, Suomen ja Skandinavian musiikin historia.
 - Opiskelija osaa tunnistaa länsimaisen musiikin tyyliä ja teoslajien keskeiset piirteet sekä kehityslinjat.
- Vapaa säestys
 - Tuttujen laulujen, mm. kansanlaulujen ja uudemman hengellisen musiikin soittamista vapaasti soinnuttaen.
 - Opiskelija osaa säestää ja soittaa pianolla erityylistä musiikkia ilman nuotteja tai käyttäen apuna nuotteja/sointumerkkejä.

- Urkuimprovisoinnin perusteet
 - Improvisaation keskittymisharjoituksia, 2- ja 3-ääninen satsi ankarassa tyyliässä, figurointiharjoituksia, vapaa improvisointi ja koraalimeditaatiot
 - Opiskelija osaa improvisoida erityyppisiä koraalialkusoittoja ja koraalimeditaatioita.

- Mitkä teoria-aineet ovat kohdaltasi vielä tekemättä?
 - Yleinen musiikinteoria
 - Satsioppi
 - Säveltapailu
 - Musiikkianalyysi
 - LMH
 - Vapaa säestys

- Oletko/olisitko tarvinnut musiikin teorian tukiovetusta?
- Mitä teorian taitoja olet tarvinnut urkuimprovisoinnissa?
- Minkälaisia omia sävellyksiä ja sovituksia olet tehnyt?
- Mitä taitoja luulet tarvitsevasi tulevassa työssäsi kanttorina? Valitse.
 - Alkusoittojen tekeminen
 - Transkriptioiden kirjoittaminen (esim. Sointujen kirjoittaminen soivasta musiikista, koska nuottia ei ole ja tuli yllättävä toive hautajaisiin)
 - Transponointi
 - Kuoron harjoittaminen, kuorokappaleeseen tutustuminen (harmoniat, stemmalaulu)
 - Solfataito, prima vista –soitto tai -laulu
 - Musiikin historian tuntemus urku/laulu/piano/kuoro-ohjelmistossa
 - Sovitusten tekeminen eri kokoonpanoille (soitin, kuoro, urut/piano)
 - Omien uusien sävellysten tekeminen (esim. Juhlajumalanpalvelus)
 - Vapaa säestys -taidot, melodian säestäminen soinnuista sekä melodian soinnuttaminen
 - Jotain muuta, mitä